

Per Øverland: Historieglimt 261 - Aslak Bolts gate på Lademoen

---

Aslak Bolts gate - 2019. Foto: Bjørn Lien.

Aslak Bolts gate er en tverrgate til Innherredsveien ved Lademoen park. Den går to kvartaler bort til Gamle Kongevei. Den har ikke mange hus. Går vi inn fra Innherredsveien finner vi på venstre hånd eldre og nyere leiegårder i tre til fire etasjer. På høyre hånd ligger først det eldste bygget fra Trondhjems Preserving Company der det nå er hybler og leiligheter. Bortenfor ligger en parkeringsplass. Der lå tidligere tunet på den gamle gården Sundlands Minde. Mange vil vel si at gata er temmelig alminnelig og kjedelig. I husene her har folk bodd og arbeidet gjennom hundre år. Bak fasadene har folk levd sine liv. At hver slik leilighet representerer en roman for seg, har vi lært ikke minst av forfatteren Sigurd Hoel. Her skal vi likevel konsentrere oss om historien om mannen bak navnet på gata.

Aslak Bolt skrev sitt navn inn i norsk historie på flere måter. Søker vi navnet hans på internett dukker to minner om ham opp. Det ene er Aslak Bolt jordebok som er et viktig kildekrift til særlig trøndersk lokalhistorie. Det andre er Aslak Bolts bibel som lenge var i Nidarosdomen, men som nå er et klenodium i Deichmanske biblioteks samlinger i Oslo. Her skal vi først se litt på hans slekt og på hans egen livsinnsats.

Aslak Bolt var norsk adelsmann. Han understreker sin norske bakgrunn og var en av de siste som behersket det norrøne språket både muntlig og skriftlig. Hans far var av Rømerslekten; hans mor var en Bolt. Han identifiserte seg mest med Bolt, men valgte Rømers slektsvåpen som sitt. Adelslekten Bolt hadde sine gods særlig i Borgarsyssel med setegården Mosseros i nåværende Våler i Østfold. Våler kommune har i dag Boltslektens våpenmerke som sitt kommunevåpen. Borgarsyssel tilsvarer det senere Smaalenes Amt og nå Østfold fylke. Ogmund Berdorsson Bolt var sysselmann i Borgarsyssel og senere høvedsmann på Akershus festning. Den norske adel var satt kraftig tilbake under den store pesten i 1349. Mange norske adelsmenn døde uten arvinger og nødsårene etter pesten reduserte verdien av deres jordegods fordi det var for få til å holde jorda i hevd og inntektene falt. Mange svenske og særlig danske adelsmenn giftet seg inn i norske slekter og overtok gods og maktposisjoner i landet vårt. Boltslekten motarbeidet en slik utvikling. Boltslekten var gjennom senmiddelalderen en av de ledende norske adelsslekter. Slekten hadde medlemmer av det norske riksrådet både på 1200-, 1300- og 1400-tallet. Agmund Sigurdsson Bolt var i 1430-åra leder av et opprør mot den utenlandske innflytelsen i landet.

Aslak Bolt fikk god utdanning og var tidlig kapellan hos kongen, Erik III (Erik av Pommern) som var konge av Norge fra 1389 til 1442. Han fikk førstehånds kjennskap til utenlandsk innflytelse på norske saker. Det styrket hans norske sinnelag og stoltheten over å være norsk. Han gjorde en rask karriere. I 1407 da han var omtrent tretti år gammel, ble han valgt til ny biskop av Oslo av domkapitlet der. Kongehuset som ønsket en dansk mann i bispestolen, forflyttet Aslak Bolt til Bergen bispestol samme år. Frem til 1428 virket han som biskop i Bergen i en og tyve år til han ble valgt til erkebiskop i Nidaros og flyttet hit.

Aslak Bolts tid som erkebiskop var en begivenhetsrik tid. Han selv var en betydelig personlighet. Professor Edvard Bull den eldre sier om han: « ... *uten tvil den betydeligste mand i det 15de aarhunderede*». Hans virke som erkebiskop er for omfattende og rikt til å sammenfattes i få setninger. Et trekk skal nevnes. Erkebispen var leder av det norske riksrådet. Han innledet forhandlinger med den svenske konge Knut Knutsson Bonde og oppnådde større frihet for Norge og gamle særretter for erkebispen. Kong Knut ble av

Aslak Bolt kronet til norsk konge i Nidarosdomen den 20. november 1449. Han var en ekte Bolt! Det ble en kortvarig seier. Kong Knut ble fordrevet året etter av kong Christian I, men da var Aslak Bolt død.

Aslak Bolts jordebok er en oversikt over erkebispestolens eiendommer. Han tok til å få i stand en slik oversikt snart etter ankomsten til sitt nye embete. Selve jordeboka skal være skrevet i 1433-34. Den omfatter 2600 gårder og gårdparter. Det var viktig for finansieringen av den store bedriften som erkestolen var, å få orden på inntektene. De som drev gårdene, måtte årlig betale eller levere sin avgift til eieren i naturalier. Mye av avgiftene ble levert i naturalier som delvis ble solgt videre. Etter den store pesten i 1349 og de mange etterfølgende epidemiene i landet var mange gårder øde eller vanskelig å drive. Inntektene fra jordegodset falt kraftig. I 1422 var ettervirkningene av pesten til en viss grad begynt å bli overvunnet. Øde gårder ble igjen tatt i bruk. Aslak Bolt var nøye med å oppspore alle eiendommene og dessuten med å fornye gamle avgifter. I dag er denne jordeboka et viktig kildekrift i norsk historie. Den gir også mye stoff til navneverket i landet.

Aslak Bolts bibel er et nasjonal klenodium, et praktfullt bokverk. Det er sannsynligvis lagd i Paris i høymiddelalderen (ca. 1250) enten i et kloster eller ved et profesjonelt bokverksted. Det er 26 cm høy, 17 cm bred og 8 cm tykk og skrevet i to spalter på pergament, lyst kalveskinn, og er særlig kjent for sine 70 miniatyrmalerier. På tradisjonell måte er et utvalg forbokstaver utviklet til et helt maleri i ulike farver. I 1977 gav det norske postverket ut en serie på tre frimerker med tre av miniatyrmaleriene. Aslak Bolts bibel har selvsagt en spennende historie og fikk i 2017 sin egen bok: Hans J. Sagrusten, Den skjulte skatten, Oslo 2017. Vi kan tenke oss at en velstående teologisk student har kjøpt boka i Paris da han studerte der. Av et testamente i 1381 vet vi at den ble gitt til Nidarosdomens bibliotek. Aslak Bolt byttet til seg bibelen mot to andre bøker. Etter hans tid kom den nok tilbake til biblioteket, men forsvant inntil 1710 da den ble funnet innmurt i veggen i kirka. I 1785 var bibelen havnet i Carl Deichmanns boksamling som ble gitt til Christiania by. Siden grunnleggelsen av byens offentlige bibliotek, Deichmanske bibliotek, har den vært der.